**Eduskunnan kunta- ja hyvinvointijaosto**
**Naisten Linja Suomessa ry**
**Kirjallinen lausunto 31.10.2023**

**Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024**

Naisten Linja kiittää kunta- ja hyvinvointijaostoa mahdollisuudesta antaa jaostolle kirjallinen lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024. Lausunnossamme talousarvioon pohjautuvat huomiot koskevat pyynnön mukaisesti tilannekuvaa turvakotipaikkojen riittävyydestä ja Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanon etenemisestä.

**Pääviestit:**

- turvakotitoiminnalle osoitettu määräraha ei riitä täyttämään Suomen velvoitteita riittävästä turvakotipaikkojen määrästä asukasta kohti
- turvakotien saavutettavuuden parantaminen vaatii määrärahoja
- myös muiden kuin asumiseen tarkoitettujen väkivaltaa kohdanneille suunnattujen erityistukipalveluiden rahoitus tulisi turvata
- kunnilla ja hyvinvointialueilla on velvollisuus tarjota palveluita väkivaltaa kokeneille naisille ja tytöille, mutta ei riittävästi resursseja
- Istanbulin sopimuksen toimeenpano vaatisi kohdennettua määrärahaa naisiin kohdistuvan väkivallan vastaiseen työhön

**Turvakotipaikkojen riittävyys**

Istanbulin sopimus edellyttää Suomea toteuttamaan tarvittavat lainsäädäntö- tai muut toimet säätääkseen asianmukaisten, helposti saavutettavien turvakotien perustamisesta riittävässä määrin, jotta uhreille, erityisesti naisille ja heidän lapsilleen, voidaan tarjota turvallinen majoitus ja heitä voidaan auttaa ennakoivasti (artikla 23).

Suomessa toimii tällä hetkellä 29 turvakotia, joissa on yhteensä 230 vuodepaikkaa. Turvakotitoiminnan rahoitus on yli kaksinkertaistunut sopimuksen voimassaolon aikana (11,55 MEUR vuonna 2015, 24,55 MEUR vuonna 2023). Tästä huolimatta Suomi jää kauas Istanbulin sopimuksen tavoitteesta, jonka mukaisesti turvakotien perhepaikkoja tulisi olla yksi jokaista 10 000 asukasta kohden. Suomessa tämä tarkoittaisi väkilukuun suhteutettuna 555 perhepaikkaa. Paikkoja on tällä hetkellä vain 42 prosenttia mitoitetusta tarpeesta.

Talousarviossa esitetään turvakotitoiminnan määrärahoihin 2 MEUR lisäystä kustannustason nousun johdosta, mutta ei rahoitusta uusien turvakotipaikkojen perustamiseksi. Talousarvion mukainen esitys ei näin ollen mahdollista turvakotipaikkojen lisäämistä kohti tavoitetta eikä siten vastaa Suomen velvollisuuksia Istanbulin sopimuksen osapuolena.

**Turvakotipaikkojen saavutettavuus**

Turvakoteja ja muita sopimuksen alaisia erityistukipalveluita tulee Istanbulin sopimuksen mukaan olla tarjolla alueellisesti kattavasti. Myös vain naisille suunnattuja turvakoteja on oltava tarjolla ja turvakotien tulee olla saavutettavia myös eri vähemmistöryhmille, kuten vammaisille ihmisille samassa suhteessa kuin valtaväestölle (artikla 22).

Suomessa turvakotipalvelut keskittyvät kuitenkin maan eteläosiin ja suuriin asutuskeskuksiin. Suomi on pitkien etäisyyksien maa, jossa lähin turvakoti voi olla satojen kilometrien päässä. Istanbulin sopimuksen toimeenpanoa valvova asiantuntijaryhmä Grevio onkin antanut Suomelle vahvan suosituksen parantaa turvakotien saavutettavuutta siten, että turvakotipaikkoja on tarjolla kaikkialla Suomessa.

Lisäksi Suomessa toimii vain yksi ainoastaan naisille suunnattu turvakoti. Pohjois-Suomessa asuvalle saamelaisvähemmistölle on yhä tarjolla vähemmän turvakotipaikkoja kuin suurelle osalle valtaväestöstä. Päihteitä käyttäville naisille ei ole tarjolla juuri ollenkaan turvakotipaikkoja.

Hallitusohjelman mukaan turvakotien ja raiskauskriisikeskusten palveluiden saavutettavuutta pyritään vahvistamaan. Talousarviossa ei kuitenkaan esitetä turvakotitoiminnalle lisämäärärahoja, joten turvakotien saavutettavuutta on vaikea kehittää eikä uusia turvakoteja ei ole mahdollista perustaa niihin kuntiin, joissa tarvittavia palveluita ei vielä ole saatavilla. Talousarvion mukainen esitys ei näin ollen vastaa Suomen velvollisuuksia Istanbulin sopimuksen osapuolena.

***Muut erityistukipalvelut***

Grevio on huomauttanut ensimmäisessä Suomea koskevassa raportissaan siitä, että Suomessa ei ole riittävästi tarjolla muita kuin asumiseen suunnattuja

erityistukipalveluita väkivaltaa tai sen uhkaa kokeville naisille ja tytöille, eikä palveluita ole tarjolla koko Suomessa.

Istanbulin sopimuksen mukaiset erityistukipalvelut ovat sukupuolistuneeseen väkivaltatyöhön erikoistuneita palveluita erotuksena yleisistä sosiaali- ja terveyshuollon palveluista tai yleisistä kaikille rikoksen uhreille tarkoitetuista palveluista. Tyypillisesti erityistukipalvelut ovat matalan kynnyksen palveluita, joissa väkivaltaa kokeneille tarjotaan lyhyt- ja pitkäaikaista tukea, kuten verkossa, puhelimitse tai kasvokkain annettavaa tukea ja neuvontaa, palveluohjausta ja palveluihin saattamista, juridista neuvontaa ja muuta vastaavaa tukea väkivallasta selviytymiseen ja siitä toipumiseen. Vain osa väkivaltaa kokeneista hakeutuu turvakotiin, mutta suuri osa hakee apua matalan kynnyksen erityistukipalveluista.

Suurin osa erityistukipalveluista tuotetaan kolmannella sektorilla järjestöavustusten turvin. Naisten Linja pitää sekä Istanbulin sopimuksen tavoitteiden että väkivaltaa kokeneiden riittävän tuen kannalta kriittisen tärkeänä, että turvakotitoiminnan rinnalla turvataan myös muun väkivaltatyön rakenteet ja sopimuksen edellyttämiä erityistukipalveluita tarjoavien järjestöjen rahoitus.

**Kuntien ja hyvinvointialueiden rooli**

Istanbulin sopimuksen mukaan vastuu julkisista palveluista väkivaltaa kokeneille naisille ja tytöille on kunnilla. Istanbulin sopimuksen mukaisesti kuntia ja hyvinvointialueita tulisi velvoittaa luomaan selkeät rakenteet väkivallan ehkäisylle ja väkivallan vastaiselle työlle ja luomaan rakenteet erityistukipalveluita tarjoavien järjestöjen sekä kuntien ja hyvinvointialueiden väliselle yhteistyölle. Yhteistyön tiivistäminen kuntien ja hyvinvointialueiden kanssa on keskeistä väkivaltaa kokeneiden pitkäjänteisen ja vaikuttavan tuen kannalta. Siksi kuntien ja hyvinvointialueiden vastuista säädettäessä tulisi Grevion suosituksen mukaisesti säätää myös erityistukipalveluita tuottavien järjestöjen rahoituksesta.

Grevio on huomauttanut Suomea siitä, että kuntien ja hyvinvointialueiden vastuista ei ole Suomessa säädetty riittävällä tavalla, mikä on näkynyt merkittävinä alueellisina eroina palveluiden saatavuudessa. Grevio suositteli ratkaisemaan kysymyksen soteuudistuksen yhteydessä, mutta vastuista ei ole edelleenkään säädetty.

Hallitusohjelmassa luvataan arvioida tarvetta kuntia ja hyvinvointialueita velvoittavalle lainsäädännölle väkivallan ehkäisyn ja väkivallan vastaisen työn

rakenteiden vahvistamisessa. Hyvinvointialueiden taloudellinen tilanne herättää kuitenkin huolta siitä, onko alueiden mahdollista ottaa hoitaakseen uusia lakisääteisiä tehtäviä liittyen väkivaltaa kokeneiden tarvitsemaan tukeen. Kehityssuunta on huolestuttava, erityisesti kun Stea-rahoitteisten järjestöjen avustuksia suunnitellaan samanaikaisesti vähennettäväksi. Tästä näkökulmasta sekä hyvinvointialueiden että järjestöjen taloudellisten tilanteiden epävarmuus herättää huolta siitä, onko väkivallan ehkäisytyötä ja tukipalveluita mahdollista kehittää Istanbulin sopimuksen tavoitteiden mukaisesti.

**Kokonaisarvio Istanbulin sopimuksen toimeenpanosta talousarviossa**

Kaiken kaikkiaan talousarviossa osoitetaan verrattain pieni määräraha Istanbulin sopimuksen toimeenpanoon ja naisiin kohdistuvan väkivallan vastaiseen työhön.

Suomella on kunnianhimoinen kansallinen toimintasuunnitelma Istanbulin sopimuksen toimeenpanemiseksi, mutta toimintasuunnitelman edistämiselle ei ole talousarviossa kohdennettu määrärahoja, lukuun ottamatta naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunnan 150 000 euron toimintarahaa.

Grevio on huomauttanut Suomea siitä, että se edistää Istanbulin sopimuksen toimeenpanoa kunkin ministeriön omista määrärahoista sen sijaan, että kansallisen toimintasuunnitelman toimeenpanolle osoitettaisiin kohdennettua määrärahaa. Tämä uhkaa Grevion mukaan johtaa kansallisen toimintasuunnitelman mukaisten toimenpiteiden supistamiseen sen sijaan, että naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisen työn rahoitusta ohjaisi todistettu tarve. Naisten Linja yhtyy tähän huoleen.

Kunnioittavasti,

Katju Aro
Toiminnanjohtaja
Naisten Linja Suomessa ry

Maria Virtala
Väkivaltatyön asiantuntija
Naisten Linja Suomessa ry